

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődékek a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szives bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDAK:	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.	Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.	Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.
I. KERÜLET (VÁR).	Pallas, irodalmi és nyomdai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Goldstein Adolf, Szerecsen-utca 7-9.	Zeisler M., István-tér 17.
Magyar kir. Államnyomda, Nándor-tér 1.	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	Löw Ede, Béla-utca 1.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	Márkus Samu, Dorottya-utca 5.	»Kosmos« műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t. Aradi-utca 8.	Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorottya-utca 14.	Krómer Alajos, Gyár-utca 20.	Fried S., Baross-utca 4.
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Schlesinger Ignác, Rostélyi-utca 2.	Pollák M. Miksa, Nagy korona-utca 20.	Kunusy Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.	Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
Heisler József, Várkert-rakpart 1.	Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.	Preszburger Frigyes, Arany János-utca 21.	Löbl Dávid, Andrássy-út 19.	»Magyar Hírlap« nyomd., József-körút 47.
Müller K. (Münster K.), Fő-utca 20.	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 5.	Quittner József, Váci-körút 18.	Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).	IX. KER. (FERENCZVÁROS)
Wacker F., Lánchíd-utca 17.	Weissenberg Ármán, Múzeum-körút 21.	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Mařkovits és Garai, Lázár-utca 17.	Engelmann M., Lónyay-utca 7.
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Mezei Antal, Mozsár-utca 8.	Wodianer Soma, Űllői-út 23.
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Toldy-Könyvnyomda, (Schwarz Sámuel) Gyapju-u. 6. sz. Vadász-utca sarkán.	Munk és Kohn, Király-utca 58.	X. KER. (KÖBÁNYA).
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Bendiner A., Arany János-utca 18.	Weizsmann (sz. Laszka) E., Nádor-utca 18.	Nagel István, Nagymező-utca.	Első köbányai könyvny. (Kertész J.)
Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.	Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.	BETŰÖNTŐDÉK:
Athenaeum, irod. és nyomdai részv. társaság, Ferencziek-tere 3.	Burián M., Váci-körút 10.	Beck F., Révai-utca 8.	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	Budapesti kiadó- s könyvnyomda-szövetkezet, Kemnitzer-utca 1.	Rigler J. E., Rózsa-utca 55.	Athenaeum, IV., Ferencziek-tere 3.
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Hornyánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Bielitz B., Király-utca 6.	Schwartz Jakab, Ó-utca 3.	Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Dessoewffy-utca 32.
Gansel Zsigmond, Sütő-utca 6.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Brózsza Ottó, Váci-körút 17.	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	VI., Dessoewffy-utca 32.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.	Fritz Ármán, Révay-utca 2.	Deutsch J., Károly-körút 7.	Egyetemi nyomda, I. vár, iskola-tér 1.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.	Heimlich Jakab, Király-utca 47.	Garai Mór, Dohány-utca 1.	Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.
Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.	Kaufmann József, Dorottya-u. (Wurm-udv.).	Löbl Mór, Király-utca 13.	Löbl Mór, Király-utca 13.	Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	Kertész József, Mária Valéria-utca 11.	Heimlich Jakab, Király-utca 47.	Heimlich Jakab, Király-utca 47.	Pallas, Kecskeméti-utca 6.
				Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csorna. Neumann Samu.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	»Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei.	Munkács. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda.
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	»Közművelődés« nyomda. Lehmann és Baldi.	Muraszombat. Grünbaum S.
Alsó-Lendva. Bozzay P.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre ny. Kutassi Imre. »Debreczen« nyomda- részvény-társaság. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ifj. Gyürky Sándor.	Gyulaféhérvár. Püspöki nyomda. Voltz H.	»Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadil József.	Deés. Demeter és Klüss. Rosenstein Mayer.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Komárom. Ziegler Károly. Özv. Krausz Ignáczné. Spitzer Sándor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Réthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda.	Detta. Heidenwanger J.	Hajdu-Böszörmény. Maróczy M. József.	Körmend. Részvény-nyomda.	Nagy-Becskerék. Grcsics I. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.) Scheinberger Ignác.
Abrudbánya. Politzer Lázár.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll és Társa.	Halas. Prager Ferencz.	Körmöcbánya. Jörges A. özv.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aranyos Maróth. Részvénynyomda. (Felszá- molás alatt.)	Devescer. Rosenberg Zsigmond.	Hátszeg. Stern M.	Kőszeg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Ditró. Ditró és Szárhegy közsé- gek nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Kúla. Berkovics Márkus.	Nagy-Enyed. Wokál János.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Kék László.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Kún-Szt-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Daniellsz. Weiss L. és F.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Neufeld S.	Kún-Szt-Miklós. Bors K.	Nagy-Károly. ifj. Róth Károly. Sarkady Nagy Zsigmond és társa. Turóczy Zsigmond.
Bártfa. Bleier M.	Eger. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Igló. Schmidt József.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Battonya. Gaál Vilmos.	Eperjes. Kosch Árpád.	Ipolyság. Neumann József.	Lippa. Povázsay Testvérek. Zách József.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Békés. Povázsay Testvérek.	Érsekújvár. Winter Zs.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Liptó-Szt-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Békés-Csaba. »Corvina«-ny. (Szhelszky József.) Lepage Lajos.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kabold. Deutsch Mózes.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Szalonta. Reich Jakob. Adler Jakob.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Losoncz. Kármán részvény-társaság Roth Simon.	Nagy-Szeben. Kraft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Beregszász. Farkas K. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroska.	Fehértemplom. Wunder J.	Kaposvár. Hagelmann K. Jancsovics Gyula. Kéthelyi Miksa. Magyar J.	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczelly J. és Fia.	Nagy-Szőllős. Schwartz Béla.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakob.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Kapuvár. Buxbaum József. Fieler Hermann.	Magyar-Óvár. Czeh S.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Bicske. Lederer Sándor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Makó. Gaál és Gömörly. Neumann József.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fiume. Battara P. Chucculini & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano. Kušar Ivan.	Karczag. Szódi S.	Malaczka. Wiesner testv.	Nagy-Várad. Pauker D. Berger Samu. Lang József. Freund L. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigligeti« nyomda (Bérlő: Seper Kajetán.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődés«-nyomda.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics G. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L.	Nagy-Palánka. Kristofek.
Breznóbánya. Kreisler J.	Galánta. Német Gyula.	Kecksemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia«-nyomda.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nyiregyháza. Jóba Elek. Pringer János.
Buziás. Ullmann F.	Galgóc. Steiner Adolf.	Készmárk. Sauter Pál.	Medgyes. Reissenberger G.	
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyoma. Kherr Izidor.	Király-Helmecz. Klein József.	Mindszent. Goldstein Mór.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngyös. Braun Bert. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	
Csikszereda. Györgyjakab Márton.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. »Pannonia« könyvnyomda (Tulajd. Haar és Raab). Polgár Bertalan.	Kis-Marton. Dyk Ede.	Módos. Staits György. Zeiser J.	
Csongrád. Schwartz Sándor. Silber Jánosné.		Kisvárd. Berger Ignác.	Mohács. Bland János.	
		Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár.	Moór. Engländer Jakob.	

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 SZEPTEMBER

9. SZÁM

Egy általános panasz.

I.

Évekkel ezelőtt sokat foglalkoztak a különböző grafikai szakegyletek, mint a bécsi, stuttgarti, lipcsei stb., sőt nem jelentéktelen díjakat is tűztek ki ama kérdés megfajtására, hogy:

1-ször, miért kopnak néhány év óta a folyó-és czímbetűk oly gyorsan?

2-szor, hol keresendő eme káros körülménynek az oka és mily eszközök volnának hivatva a bajon gyökeresen segíteni?

* * *

Evek multak el ez alatt és e két kérdés még mindig várja a sürgős megoldást... Igaz, hogy a kérdést fölvető német szakkörök tagjai az utóbbi időben nem igen foglalkozhattak behatóan eféle ügyekkel, el lévén foglalva a folyton napirenden lévő kenyér-kérdéssel; most azonban, hogy a béke, legalább látszólagosan helyre van állítva és ez által a szükséges rend és nyugalom helyreállott, a szakkörök is fölvehetik hivatásos működésüket, és eminens fontosságú feladataik tudatában, mindenesetre oly buzgósággal fogják e kérdést is újra tárgyalni s esetleg megfejteni, minőt az tényleg megérdemel.

De hogy visszatérjünk eredeti témánkra, mindenekelőtt ki kell jelentenünk, hogy mi sem tudunk valami különös szert vagy eszközt, melylyel a folyó-és czímbetűk gyors kopásának elejét vehetnők; mindazáltal legyen megengedve, hogy e tekintetbeni számos tapasztalatainkat, melyeket hosszú évek sora alatt, úgy a külföldön, mint hazánkban szereztünk, e helyen nyilvánosságra hozzuk. Talán akadnak aztán *betűöntők*, kik szintén hozzászólnak a dologhoz; végre is ők volnának hivatva első sorban nyilvánítani véleményüket e tárgyban; eléggé kár azonban, hogy eme tisztelt rokon-pályatársak mindig a távollevőket játszsák és egész

kedélyesen agyonhallgatják a kérdéseket. Hogy jogosan-e vagy nem? no, már ez aztán egészen más kérdés.

Nagyon tévednek azon szaktársak, kik abban a véleményben vannak, hogy e kérdések nem aktuálisak. Valóságos segélykiáltások ama gyakori felszólalások, melyek e tárgyban a szak-sajtóban minduntalan fölhangzanak. S hány-szor halljuk a közép-és kis nyomdatulajdonosokat keservesen fölsóhajtani betűik gyors kopása miatt.

Mindenekelőtt az a kérdés, mi a tulajdonképeni oka eme rohamosan gyors kopásnak? A mindinkább gyakorivá váló nagy példányszámok a nyomtatásnál? — vagy talán az illető betűöntőkben keresendő a hiba?

Nézetünk szerint a főhiba az annyira javított gépszerkezetekben rejlik; minthogy azelőtt a nyomóhenger sohasem fejtett ki oly »kemény« nyomást; mert, mint ismeretes, általánosan nemezt húztak föl a nyomó-hengerre. Természetes, hogy itt mindjárt be kell ismernünk azt is, hogy az úgynevezett »árnyalást« illetőleg, az akkori nyomtatványok a mai modern nyomtatványhoz úgy aránylanak, mint az éj a nap-palhoz.

Egy második, nem kevésbé ártalmas ok gyanánt kell tekintenünk azon körülményt, hogy a kinyomott formáknak lúggal való erős lemosására és ezután vízzel való gondos leöblítésére a legtöbb nyomdában semmi figyelem sem fordítatik. S ezen régi rossz szokás ugyancsak elősegíti a betűknek gyors oxidálódását, egészen eltekintve attól, mennyire kellemetlen a szedőnek, ha ily gondtalanul tisztított betűket kell osztania, melyek gyakran annyira össze vannak tapadva, hogy magunk akárhányszor szemtanúi voltunk, midőn a szedő *fogaival* »dolgozta« meg a betűket, hogy azokat minél gyorsabban juttathassa rendeltetési helyükre.*

* Ezen és hasonló káros szokásaira egyes szaktársainknak, még alkalmat veendünk magunknak, tisztán egészségügyi szempontból reflektálni.

Még egy körülményről kell megemlékeznünk, mely nem kevésbé fontos és ugyancsak nagyot nyom a mérleg serpenyőjében; és ez az, hogy betűöntődéink nem mindig — mondhatnánk sohasem — öntetik és készíttetik a betűket a megrendelés után, hanem már készen, raktáron tartva, szállítják vagy adják el a megrendelőknek. Azután vannak oly nyomdatulajdonosok, kik a különböző öntődék *betűmaradékait* olcsón összevásárolják és ezen *olcsó betűket* meglévő készleteikhez keverik. Hát ez tulajdonképpen a bajnak gyökere.

Az ilyen olcsó áron beszerzett raktári betűkészletek legalább 5—6 évig nyugodtak beütve, csomagolva és így már ott, a termelő raktárában oxidálódtak, vagy a legjobb esetben megkezdődött az oxidálódási folyamat. Mert hiszen éppen nem titok, hogy a betűöntőde-tulajdonosok a raktáraikban főlhalmozódott betűkészleteket kénytelenek 5—5 évenként beolvasztatni és újra öntetni,* mert mi történnék, ha valamely vevő rájuk bizonyítaná, hogy a szálított új betűk már oxidálva vannak?

Ez tehát a bajnak a gyökere. Képzeltető már most, hogy ha az ilyen, az oxidálási folyamatnak már kitett betűk nyomás után nem is tisztítottak meg kellőleg, mennyire újul ki és terjed rajtuk a baj; de nemcsak ez; az ilyen betűk aztán megfertőzik a többi betűkészletet is, melylyel érintkezésbe jutnak. És így tovább!!

Alapjában véve tehát igazuk van a nyomdatulajdonosoknak, midőn arról panaszkodnak, hogy jelenleg a betűk nem oly tartósak, mint azelőtt; csak hogy ki ebben a hibás? talán csupán a betűöntődék? semmiesetre sem; sokkal inkább maguk a nyomdatulajdonosok és pedig a fentebb kifejtett többféle okokból. Jogosult-e tehát a panasz részükről? Mi azt mondjuk: — nem!

Löffler József.

Új magyar betűszekrény.

A mai előrehaladt korban minden szakma művelői igyekeznek a nekik szükséges eszközöket, szerszámokat mindinkább tökéletesíteni, hogy általuk czélszerűbben, jobban, kényelmesebben végezhesék munkájukat; csak mi magyar nyomdászok nem fordítunk erre kellő gondot,

* E czikk írójának volt alkalmá a többi között látni, midőn egy nagy bécsi betűöntődében mint kiegészítő utazó volt alkalmazva, miként vándorolt az akkori modern bécsi mediaeval betűből vagy 50 mázsányi teljesen új készlet az érintett okból az olvasztó üstbe.

már legalább a mi a betűszekrényeket illeti, s még mindig a régi időkből származó, czélszerűtlen, külföldi országokból importált s így magyar szedéshez nem alkalmas betűszekrényekkel bajmólódunk. Hosszas megfigyelésem és e tárgyban sok év alatt gyűjtött tapasztalataim eredményeként legyen szabad tehát nekem ez annyiszor fölvetett, de nézetem szerint, még eddig tisztába nem hozott kérdéssel e helyen foglalkoznom és szaktársaim figyelmét az általam a magyar szedéshez kényelmesen és czélszerűen berendezett új szerkezetű betűszekrényre felhívni.

E szekrény egészben véve megfelel a magyarországi nyomdákban általánosságban használt betűszekrényeknek, azon módosítással, hogy a szekrény alsó részéből a fölösleges rekeszeket kiküszöböltem, minek következtében a magyar szedésnél túlnyomóan előforduló betűk rekeszei a szükséghez képest nagyobbodtak s ez által nemcsak az egyes betűk nyertek elegendő nagyságú nagyobb helyet, hanem a szedőnek is kényelmére szolgál a tágasabb rekeszekbe való nyulálás. Minthogy pedig a rekeszek mind az egyes betűk fogyásának megfelelő nagyságúakra vannak szabva, a szedőnek azonnal szembe fog tűnni, mely betűből hiányzik a kellő mennyiség az akadálytalan magyar szedéshez; s eme körülmény meg fogja javítani idővel a magyar öntő-jegyzéket is.

A használatban lévő betűszekrényeken eddig tett módosítások a kitűzött czélt meg sem közelítik, mert egyes rekesz-elhelyezéssel a fennálló bajon nem segítünk. Ezért én feladatul azt tűztem ki magamnak, hogy a szekrény alsó részében lévő összes rekeszek megváltoztatásával, a magyar szedéshez legszükségesebb betűket a szedő kezéhez minél közelebb és kényelmesebben helyezzem el; ez által szedés közben a kéz menete rövidítve van s a szedés gyorsabban halad; a kisebb és nagyobb rekeszek elosztásának ezenkívül azon czélja is van, hogy a szedésnél úgy, mint az osztásnál erősen szembetűnőek legyenek, mert ha több egyforma nagyságú rekesz van egymás mellett, vagy ha egy betűnek pláne két rekesze is van, a szedő, különösen osztás közben, könnyen tévedhet.

A jelenlegi betűszekrényeknél az *á, é, g, y, z, k, s, ó, ő* betűk rekeszei legtöbbszörre kicsinyek, ellenben a *d, v, u, q, ff* rekeszei nagyok; az *a, e, n* és *főlnégyzet* rekeszei az *r, t, m, i* rekeszeihez aránylag kicsinyek. Mindeme hiányokon, a mint a túloldali ábrából látható, segíteni iparkodtam és az illető rekeszeket a szükséghez képest kisebbittem vagy nagyobbítottam; ez által pedig elérjük azt, hogy osztás

közben nem lesznek egyes rekeszek idő előtt túlhalmozva, míg a többi betűk rekeszei alig félig vannak; és ki lesz zárva az, hogy az ily túlhalmozott rekeszekből a fölösleges betűk az oldalt üresen, vagy használaton kívül álló rekeszekbe átrakassanak, az első okon kívül még azért is, mert ily fölösleges rekeszek módosított szekrényekben nincsenek, ez pedig annál nagyobb előny, minthogy az ily átrakott betűkről a szedő gyakran megfélekedzik s így idővel a szekrény, de még az illető betűnem is defekté válhat. Így hát, ha valamely különleges, egyformán futó szavakkal bővelkedő szedést osztana a szedő, s ez által mégis túlhalmozása fordulna elő az egyes rekeszeknek, az illető kénytelen azokat a raktárnoknak átadni, hol mindenesetre inkább helyen

vannak, mint a mellékrekeszekben. Nem fordulhat elő továbbá az sem hogy az egyik vagy másik accidensszedő a címzetűknél esetlegszűkebben rendelkezésre álló egyes betűket az üres betűrekeszbe dugdossa el, minek az a kö-

vetkezménye, hogy a másik óra-hosszáig is elkutat egy-egy ily betű után különböző álló szedésekben, mely mívelet meg az üzletnek anyagi kárt okoz, addig a szedőnek sem válik egészségére a keresés közbeni sok por beszívása.

Egy további előnye szekrényeknek az a besztás, hogy a francia betűket a legfelső sorban, az ékezetes verzálisokat meg a jeleket viszont a második felső sorban helyeztem el, mely körülmény míg megóvja eme ritkábban előforduló betűket és jeleket az elfisseléstől, addig, különösen címsor-leszedéseknél elérhetővé teszi, hogy csupa verzális betűk használatánál sem kell a szekrényt egészen kihúzni; a szekrényállványban marad még mindig a két felső rekeszsornak megfelelő szekrényrész, s ez által úgy a szekrény, mint az állvány sok rongálástól óvatik meg. Az ékezetes verzálisok jobbra és balra való elhelyezésének az a célja, miszerint ha ilyenek is fordulnak elő valamely címsor leszedésénél s nagyon ki kell húzni a szekrényt, csak egyik vagy másik oldalát kelljen a szekrénynek kihúzni.

A harmadik rekeszsorban kezdődik a nagy ABC, melynek folytatása a negyedik rekeszsor jobb oldalán van elhelyezve. Ugyancsak a negyedik rekeszsorba, elejétől számítva, helyeztem el a számokat, melyek eddig vagy legfelül, vagy legjobb esetben a harmadik sorban vannak elhelyezve s így számoszlopok szedésénél vagy zsámolyt kell használni, vagy pedig, ha e nélkül szed a szedő, több számnak egyhuzamban való leszedése fárasztóvá válik. A számoknak újabban a baloldali alsóbb rekeszekben való elhelyezését nem tartom czélszerűnek, mert az ezen rekeszekből való szedést vagy a tenakulum, vagy ha e nélkül szedünk, maga a kézirat, mely mindig baloldalt van elhelyezve, megnehezíti.

A leggyakrabban előforduló betűknek a legalsó rekeszekben való elhelyeztetése azért is czélszerű, mert a szekrény szélére rakott s véletlenül a szekrénybe esett jelek, törtszámok stb. hamarabb előkerülnek, és pedig vagy szedés-

à	é	ì	ò	ù	ç	â	ê	î	ô	û	ë	ï	ç	È	Ê	Æ	Œ	æ	œ
&	Ä	Ö	Ü	Ő	Ű	[	'	†	§	*	(	»		Á	É	Í	Ó	Ú	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	j	õ	ű		V	W	X	Y	Z	J
ff	minus	ü	ı	ó		t		m		r		o		ö	ü	divis	1/8		
fl	w	ä												f	p	pont	1/4		
fi	h		é	á		l		u		i		n		v	vesző		1/3		
q	x							spatium						y	z		1/1		
?	ı		k			a		1/2		c				d	g		négyszög		
ı	ı		c	b															

közben, vagy ha esetleg fölszedtük, a korrekturában való kijegyzés által.

Az apróbb kizáró-anyagokat azért helyeztem jobbra, hogy kizárásnál ne kelljen a szedőnek jobb kezével a balon átnyúlni; czélszerűnek találtam továbbá, hogy mindezek együtt legyenek, kivéve a félnégyzeteket és a hatodokat, melyeket, minthogy szedés közben, az utóbbi a ritkításoknál, minduntalan szükségesek, a közepén helyeztem el.

Szekrényem külső nagysága szélességében 96 cm., magasságában 70 cm., mélysége 35—36 mm.; e méretek azonban nem kötelezők; készíttethetjük a szekrényeket olyan nagyságban is, minő az illető nyomdában épen használatban van; a fősúlyt azonban arra kell fektetni, hogy a szekrény alsó szélének fája legalább 5 cm. vastagságú legyen, melyből 25 mm.-t alacsonyabbra gyalultatunk, hogy a korrekturánál esetleg előforduló tördelések alkalmával a szekrény szélére állított sorokból még akkor se essék a szekrénybe a betű, ha egyik-másik rész eldőlné; czélszerű továbbá a szélnek e vastagsága azért

is, mert, mint tapasztalásból tudjuk, a jelenlegi keskeny szekrényiségek nagyon könnyen törnek.

A mi végül a szekrény fenekét illeti, ezt csakis sima deszkából készíttessük. Az újabban több helyen használatban levő, három részből álló, kihúzható szekrényfenék, mely a szekrénynek a portól való könnyű tisztítását célozza, határozottan elítélendő, mert az ily szekrények felállításánál, kivált ha nehéz a szekrény, a legnagyobb óvatosság mellett sem lehet kikerülni, hogy a fenék három részét tartó alsó négy lécz az alul fekvő szekrény gyengébb rekeszfáihoz ne érjen, a mi pedig gyakori töréseket okoz s így sokkal több kárt csinál, mint a mennyi haszon van abban, hogy nem kell a szekrényeket kifújtatni; ámbár, ha ritkán használjuk e kihúzható aljú szekrényeket, ezeket is csak fujtatni kell. A szilárd sima szekrényfenéknek adandó tehát minden tekintetben az elsőbbség.

Ezeket elmondva javított szekrényem előnye felől, felkérem a t. szakértőket, hogy az itt rajzban is bemutatott magyar szedőszekrényt tanulmányozni és próbaszekrény készíttetése által annak czélszerűségéről meggyőződni sziveskedjenek.

Karner Ferencz.

Hazánk könyvnyomtatói

Hunyadi Mátyás idejétől 1848—49-ig.

Irta: Firtlinger Károly.

Jelen dolgozat nem lép föl egy kész történelmi munka igényével, hanem csupán vázlatos rövidséggel föl akarja sorolni mindazon érdemes férfiakat, kik hazánkban a fentjelzett hosszú idő alatt — részint lelkesedésből a közművelődés ügye iránt, részint pedig, hogy speciális politikai vagy vallási céljaikat minél hathatósabban előmozdítsák, vagy végre pusztán azért, hogy kenyerüket becsületes uton-módon megkereshessék, — művészetünket terjesztették és gyakorolták. Azt hiszem, e munkámmal szakirodalmunk egy érezhető hézagát pótolom, habár ezt csak kísérletnek tekintem és korántsem tartok igényt tökéletességre; mert mindenki, a ki csak némileg foglalkozott szaktörténelmi kutatásokkal, ismeri ama nagy nehézségeket, melyek mindenfelé, alig sejtett akadályokként felmerülnek és a legszívósabb munkaerőt s bármily erélyes tettvágyat is megsibbasztják. Ez okból és miután nekem, mint egyszerű munkásnak, alig-alig hozzáférhetők a különböző országos és intézeti könyvtárakban rejtett kincsek, mellőzni voltam kénytelen a sajtótermékek technikai bírálását és csakis a történeti adatok gyűjtésére szorítkoztam. Fáradságom busásan meg lesz jutalmazva, ha az általam nyújtott anyag majdan egy nálamnál tehetősb erő által felhasználva, oly egészzé domborítatik ki, melyben a felsoroltak mindegyike, hazai nyomdászatunk emelése körül szerzett érdeme szerint, méltatásra fog találni.

Munkámat az 1848/49-iki évekkal rekesztem be (kivételesen azonban az egyes kiválóbb üzleteket fejlődésükben el-kísérem egészen napjainkig), mert ez emlékezetes időszak nemcsak politikai és társadalmi életünkben képez forduló-

pontot, hanem művészetünk technikai haladásában is, a mennyiben — mint tudjuk — ezen időtől fogva szorítottak mindinkább háttérbe a még Gutenberg nagymesterünk korszakából ránk maradt kézisajtók a genialis alkotású gyorsajtók által, ezzel átváltoztatva a könyvnyomtatás tisztés mesterségét a jelenlegi nagyszabású iparrággá.

Jobb áttekinthetőség végett időrendben fogom a helyeket elősorolni, a mint a nyomdászat hazánkban terjedt és az egyes városokban a fejlődést nyomdászról-nyomdászra föltüntetni, a következő beosztással:

I. Magyarország,

II. Erdély,

III. Horvát-Szlavonország, s végül

IV. a magyar nyomdászatot külföldön.

Főbb segélyforrásaimat megtalálja a szives olvasó a lenti jegyzetben, kisebb terjedelmű kútforrásaimat pedig az illető helyeken fogom fölemlíteni.

S ezzel, munkám gyengéi iránt kegyes olnézést kérve, átadom azt a nyilvánosságnak; nemkülönben, ha esetleg egyes adatok tévesek volnának, vagy egyáltalán hiányok mutatkoznának, úgy azok helyesbítését, illetve pótlását mindenkor készséggel veszem, egyszersmind köszönetemet kifejezve azon t. saktársaimnak, kik vállalatom keresztyűvitelében már eddig is szivesen segítettek.

Budapest, 1892. május hó 1-én.

Szerző.

BEVEZETÉS.

A könyvnyomtató művészet feltalálásának ideje az emberi művelődéstörténet egyik legnevezetesebb korszakával esik össze. A középkor két főtenezőjének, a lovagvilágnak és a katolikus papságnak, hatalma megtörik. Az előbbie egyrészt a hadakozásnak a lőpor egyre terjedő használatba vétele által előidézett gyökeres módosulása folytán, másrészt mivel a polgári elem, megsokalva a nemesség túlkapásait, közös érdeke megvédésére, a városok biztos menedéket nyújtó bástyái mögött szövetségre kezdett lépni; s ilykép a városok, megismerve a bennök rejő erőt, munkásság és összetartás által oly hatalomra tettek szert, hogy idővel a fejedelmek is kénytelenek voltak önállóságukat elismerni és belügyeik elintézésére teljes szabadságot engedni.

A katolikus egyház pedig úgy a főbbrangú, mint a szerzetesek és alsó papság erkölcsi romlottsága következtében kezdé tekintélyét veszíteni a hívők előtt. A reformatió előhírnökei, Wicleff, Husz s követőik föllépte, valamint az ugynevezett humanisták mozgalma, mely Olaszországban kezdte az ókor klasszikus irodalmát föleleveníteni, — forrongásba ejtették a szellemeket, különösen a műveltség tekintetében előre haladt városi nép körében; úgy, hogy később Luther Márton hitújítási eszméi már félig-meddig megmunkált talajra találtak.

Ezeket kívül más nagyfontosságú események is megzavarták ez időben Európa népeinek nyugalmát; így a muhamedán népek inváziójának győztes előnyomulása (Konstantinápoly 1453 május hó 29-én jutott török kézre); más tekintetben hozzájárult később az izgalom fokozására Amerikának Kolumbus által történt fölfedezése, mely csakhamar féktelen hódítási versengésre ingerelte a spanyol, portugál és angol nemzeteket.

Végre, de azért fontosságra nézve nem utolsónak mondható ama jótékony, megifjító forradalom, melyet a művészetek terén a renaissance föllépte előidézett.

Forrásművek: Ballagi Aladár: A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472—1877.; Könyvkiállítási Kalauz 1882.; Szabó Károly: Régi magyar könyvtár; Petrik Géza: Magyarország bibliographiája; Szalády Antal: A magyar hírlapirodalom statisztikája; Dr. Mayer Antal: Wiens Buchdruckergeschichte; Dr. Falkenstein Konstantin Károly: Geschichte der Buchdruckerkunst.

Ezzel rövid vonásokban vázoltam volna ama nagy társadalmi és politikai átalakulást, melyen Európa a középkor végével keresztül ment, midőn Gutenbergnek sikerült hosszas kutatás és kísérletezés után találmányát olyannyira tökéletesíteni, hogy azzal a nyilvánosság elé léphetett. S itt önkéntelenül ama kérdés merül föl minden gondolkodó olvasó előtt, hogy vajjon a hitújítás nagy eszméje és az azzal karöltve járó haladása az emberi művelődésnek, elrendették volna-e kitűzött céljukat, ha az emberiség jó nemtője nem biztatja rendületlen kítartásra nagy mesterünket kísérleteinél? E kérdésre körülményesen válaszolni nem e szűk keretű munka feladata, de azt bátran állíthatjuk, hogy az elért eredmény kivívása mondhatatlanul fáradságosabb erőmegfeszítésbe és sokkal-sokkal több áldozatba került volna, mint a mennyit amugyis követelt.

A nép termécszetadta egészséges ösztöne föl is fogta rögtön az új találmány óriási horderejét és tekintélyes kortársak tanúsága szerint a könyvnyomtató sajtó első termékei úgy a szegények kunyhóiban, mint a gazdagok fényes otthonaiban méltó hámulatot keltettek.

Egy, a történelem évtáplajain mindennap előforduló, önmagában véve csekély jelentőségű esemény okozta, hogy az új találmány csakhamar Mainz város falain túl is elterjedt. Ugyanis a hagyomány szerint úgy Gutenberg, mint a tőle elszakadt és 1456 óta külön nyomtató műhelylyel bíró Fust és Schöffer esküvel szorították segédjeiket a találmány titokban tartására. Megtörtént azonban, hogy Mainz akkori urát, Isenburgi Diether érseket szabadelvű világnézetei miatt a pápa székvesztetté nyilvánította és Nassaui Adolfnak adományozta a mainzi érsekséget, ki székhelye elfoglalása végett háborút indított Diether ellen. A hadi szerencse Adolfnak kedvezett; 1462 október hó 27. és 28-a közti éjjelen zsoldosai Mainzot rohammal hatalmukba kerítették s Diether elűzték birtokából; a város népével pedig az azon időbeli hadviselés iszonyatosságait keményen éreztették.

Mint Mainz sok más lakója, úgy a két nyomda munkásai is ott hagyták a feldúlt várost és elszéledtek; távoztukkal feloldva vélvén magukat az eskü kötelme alól, az addig oly féltékenyen őrzött titkot átadták a közjólétnek. A nyomdászat ezen időponttól fogva gyorsan kezdett terjedni, első sorban a gazdag és művelt, iparüző és kereskedelmi góczpontokat képező rajnamenti és délnémet városokban, később Észak-Németországban is. Így már 1466-ban találunk nyomdát Kölnben, 1468-ban Augsburgban, 1471-ben Strassburgban,* 1473-ben Nürnbergben, 1474-ben Bázelen, 1475-ben Boroszlóban és Lübeckben, 1479-ben Lipsében, 1482-ben Münchenben. Berlinben csak 1539-ben állítatik az első nyomda.

Többen Gutenberg tanítványai közül az áldott Itália felé indultak; így Sweynheim Konrád és Pannartz Arnold német nyomókat már 1465-ben látjuk a Róma melletti Subiaco nevű monostorban működni; itt csak rövid ideig foglalkozkodtak és 1467-ben Rómába telepedtek át, hol a szerzetesek által eltorzított gót betűk helyett már a tetszetősebb antiqua-írást használták nyomtatványaikhoz. *Olaszországban*, hol ezen időben a renaissance ülte világraszóló diadalait, a nyomdászat lelkesült fogadtatásban részesült és még rohamosabban terjedt, mint német hazájában. Így Velenczében 1469-ben találjuk a Speierből származó Spira Jánost s ugyanez évben Milanó első nyomdászát, Lavagna Fülöpöt. 1480-ig Olaszországban már 40 helyen találunk nyomdát, míg Németország ezen időben még csak 15 városban bírt nyomtató műhelylyel. Róma 1475-ben 20 nyomdát számlált

egymagában; Velence pedig, mely ezen időben hatalmának délpontján állott, 1500-ig 200 nyomdai műhelyben terjesztette az ismeretek világitó fényét.

Párisban Gering Ulrik két más társával szerepelnek mint első nyomdászok 1470-ben; *Franciaország* időrendi második nyomdászvárosa Lyon (1473).

Német nyomdászok terjesztették művészetünket *Spanyolországban* is, hol Valencia bír legelőször nyomdával 1474-ben; utána következnek Saragossa, Sevilla, Barcelona és Tolosa városok.

1474-től fogva terjedt a nyomdászat *Belgiumban* és *Németalföldön*.

Angliában Caxton Vilmos honosította meg 1474-ben az új találmányt Londonban.

Ausztriában, illetőleg Bécsben az első sajtótermékek csak 1482-ben látnak napvilágot; a nyomdász neve azonban ismeretlen maradt.

Még később, 1490-ben, állítatik föl az első nyomtató-sajtó *Dániában*, Kopenhága fővárosban.

Oroszországban vándor nyomdászok már 1493-ban fordulnak meg; mint első állandó nyomdász azonban Fedorow Iván említetik, ki 1583-ban állít nyomdát Moszkvában. Művészetünk e bátor úttörője sok üldöztetésnek volt kitéve és nagy inségben halt meg Lembergben.

Ellenben *Lengyelországban* Gutenberg találmánya már korán (Krakóban 1491-ben) indult nagy lendületnek, élénk támogatásban részesülve.

Az új világban, *Amerikában*, is csakhamar meghonosult művészetünk. Mexikó városában már 1549-ben működnek olasz nyomdászok. Északamerikában az első nyomda 1638-ban létesül Cambridge városában, 1676-ban Bostonban, 1686-ban Philadelphióban, 1693-ban New-Yorkban. — Itten a nyomdászat a szabadság védszárnyai alatt mesés gyorsasággal fejlődött, ugyannyira, hogy bizvást mondhatni, miszerint Amerika ma már e téren is túlhaladta a vén Európát.

Mindezek után látjuk, hogy Gutenberg mesterünk találmánya ellenállhatlan erővel tört utat magának mindenüvé, a merre a felvilágosodás és haladás fogékony emberi elmékre talált.

De bámulatra méltó is amaz óriási tevékenység, melyet az első nyomdászok kifejtettek. A bibliográfusok állítása szerint, a reánk maradt inkunabulák (ősnyomtatványok), vagyis azon munkák száma, melyek a nyomdászat felállításától fogva egész 1500-ig sajtó útján előállítottak, nem kevesebb mint 16.299 művet tesznek; köztük sok a 3—4 foliókötetes. Ha még meggondoljuk, hogy az idők viszontagságteljes hullámverésében hány meg hány veszett oda nyom nélkül ezen örökbecsű művek közül, úgy az általános elismerést eléggé indokoltnak fogjuk találni.

Mielőtt tulajdonképeni tárgyamra áttérnék, helyén valónak találtam, a főnebbieket bevezetés gyanánt, itt előre bocsátani.

(Folyt. köv.)

A török hírlapokról.

A török főváros nyomdájának czifrábnál czifrább nyomású lapjai hevernek előttem. E halom papír kacskaringós betűivel az ezeregy éjszaka fantasztikus regéinek köntösében, a keleti irálynak minden fény- és árnyoldalival együtt egy részlet világtörténelmet, egy, a kipusztítás révén álló nemzet vágyait, reményeit és küzdelmeit tolmácsolja s a legérdekesebb világvárosnak, a nyugati szellem befolyása alatt álló erőteljes szellemi és politikai életének hatalmas lüktetését érezteti, hirdelve a betűnek legyőzhetetlen hatalmát.

* Más adatok szerint Mentel János már 1460 óta működött Strassburgban mint nyomdász. Egyáltalán nagyon megbízhatlanok az adatok ezen időből, mert a legelső sajtótermékek többnyire évszám és a nyomó nevének kitévése nélkül jelentek meg.

Körülbelül egy század viszontagságos eseményei vannak e lapokban megörökítve. Népek harca, országok pusztulása, trónok rombadőlte, szultánok viszontagságos élete és szájalomra méltó halála közvetlen szemlélet után az érzések és hangulatok legkülönbözőbb színeivel ecsetelve beszél ez elavult papirokról a jelen érdeklődő emberének.

Ha végig lapozgatom e megfakult lapokat, látom az Eszme folytonos harcát, küzdelmét, látom, mint diadal-maskodik, mint terjeszti jobban és jobban birodalmát s követeli jogait a világ minden pontján s áraszt fényt a fanatizmus sötéttségében. És sehol sem oly érdekes e harc és küzdelem, mint épen keleten, a hol oly hosszú századokon át tartó, oly óriási és elkéseredett. E harcban a sötétség békói még mindig nem törtek le, csak meglazultak, azonban az első erősebb kéz csörömpölve fogja összezúzni s a népben öntudatra ébredt ígéretekre, az első lelkesítő hangra izzé-porrá törve elpusztítják a föld színéről.

Allons enfans de la patrie!

Hogy ragyog majd akkor az a rongyos papírdarabocská, melyről már alig tudom leolvasni a kopott betűket, az első török hírlap, a mely francia nyelven beszél ugyan e föld lakóihoz s francia ember — *Verninac*, a francia köztársaság rendkívüli követe — szól róla a néphez, de a legelső török ember, a szultán, III. Szelim, szentesítette s a legelső török nyomda bocsátotta világgá Bej-oglu- (Perá)-ból 1212 (1795)-ben.

És a mint szemlélem e rongyokat, megelevenedik képzetelemben az ifjú szultán kimagasló alakja, a mint a nyugati világ eszméivel telve, tüzes lelkével és nyílt homlokával sikra száll az ósdi világ korhadt fogalmaival, rombolva és zúzva s újító alkotásokra készen. Szájalomra méltó ifjú lélek, hamar utólrét végzeted s gyalázatos halál lón rút bére lángoló lelked hő vágyainak.

Nemzeted nem értett meg, el kellett pusztulnod, de az eszme, mely lelkedet hevíté, nem halt meg veled, hanem ott küzd utódaid sorában, kik között nem egy van, ki szomorú sorsodban osztozik.

Az első kis lap szintén nem bírta magát a mozgalmas idők s ama rohamos változások között, melyek Törökországot III. Szelim, IV. Musztafa és II. Mahmud szultánok idejében érték, fentartani.

A kezdet nehézségei azonban le voltak győzve, csupán az idő nem kedvezett. Rendszeres hírlapok nem létesültek, a népet nem érdekelte más, mint a harcznak változása s ezért napirendre kerültek a proklamációk, hirdetések mellett a *hadí bulletinck*, a melyek hosszabb időn keresztül voltak a tulajdonképeni hírlapok előfutárjai, mint hazánkban az ugynevezett »*Neve Zeitung*«-ok.

A tulajdonképeni török hírlapirodalom kezdete a reorganizáló II. Mahmud szultán idejére esik, ki a nyugati műveltségnek épen olyan barátja volt, mint a szerencsétlen végzetű III. Szelim.

Az első jelentékenyebb és befolyásosabb hírlapot Mahmud engedélyével 1825-ben *Blaque* Sándor alapította a Smyrnában kiadott *Spectateur de l'Orient*-jével, a mely rövid idő múlva *Courier de Smyrne* néven a görög fölkelés alatt rendkívüli szolgáltatásokat tett a görögöknek, a mi miatt a lapot meg is kellett szüntetni. Ezzel egyelőre be lett volna zárva a törökországi hírlapok sora, ha *Blaque* Sándor nyugtalan és vállalkozó szelleme a gátakat keresztül törve, 1831-ben Sztambulban a török kormány szolgálatába nem szegődik s meg nem indítja a kormány hivatalos lapját, a *Moniteur Ottoman*-t, a mely egy év múlva 1832 (1247)-ben *Takvim-i Vakai* néven folytatta életpályáját egészen napjainkig.

Nagyobb hatást azonban nem lehetett elérni, a politikai viszonyok és irodalmi nyelv miatt, melyekben változás csak

1839-ben lépett be, midőn *Abd ul Medsid* szultán november 3-án kiadta világhírű hatiserifjét, melylyel összes alattvalóit a szolgaság jáрма alól fölmentette s mindenkinnek egyenlőséget biztosított birodalmában.

A törökök elfogadták ugyan a nyugati kulturának vívmányait, de azokkal megbarátkozni sehoggy sem tudtak, a minék oka főképen az Iszlám — a vallás — volt. Minden, mi itt élt, csak a vallásban és a vallásért élt. A *millet* (nemzet) és *watan* (haza) szavak ekkor még nem léteztek a törökök nyelvében s ha igen, ugy nem akarták érteni s csak alárendelt szerepet játszott az Iszlám mellett. Minden, mi ezzel ellenkezett, hitvány volt, ezt féltette az aggy, ezt az ifjú. E vallási szeretet annyira ment, hogy mellette elfelejtették nemzetiségüket, énjüket, el legfőbb kincsüket — a nyelvet. Törököt nem beszéltek, mert ez szemükben durva és műveletlen volt, hanem e helyett igyekezett mindenki a maga tetszése szerint vagy arabot vagy perzsát keverni beszédjébe, a mi által egy olyan zagya nyelv keletkezett, a melyet csak hosszabb fásasztó tanulás után lehetett megérteni. Ezt az irodalom s különösen a hírlapirodalom meg is sinylette, miután e furcsa nyelv csupán a kiváltságosoknak szólt, míg a nép nagy része — ha csak négy-öt évig nem tanulta — nem értette s így e nyelven publikált dolgok is ismeretlenek maradtak előtte.

Hogy ezen elkorcsosult irodalmi nyelv milyen volt, azt legjobban egy példával lehet illusztrálni, a hol az eredeti török szó magyarral, az arab latin, a perzsa pedig némettel van visszaadva.

Oglundan valideszine arize : a fiutól materjéhez (anya) epistola. Vudsuddse bir kedrüm jogusza-da, andsak mubarek dsemali serifnizden müfarekat ve hidsranin elemi dsigeruzuzi kulunuzi dajma jakup jandirmakta bulun-maszi uzurine : existentia-ilag egy inquietudo-m sincs, azonban benedicta pulchritudo eminentiae-jától separatio et abitus-nak herz brennend moerorja diencr-jét continuo gyujtva égetőben létele folytán stb. (Bálint G.) A mi ezt akarja jelenteni : Anyagi helyzetemet illetőleg niness emmi bajom; azonban midőn tudomásul venni kegyeskedik azt, miszerint én a fölött, hogy a kedves köréből történt kiszakadás szív-égető fájdalma engem folytonosan éget és emészt stb.

Ezen, a török népre és a közművelődésre nézve szerencsétlen állapot megváltoztatása az Iszlám hatása alatt nem volt lehetséges, de még csak megkísérthető sem. A változás talán nem is következik be, ha a hatvanas évek politikai viszonyai fel nem riasztják Törökország gondolkozó férfait s nyilvánvaló nem lesz, hogy nem a turbános és kaftános iszlám léte van fenyegetve, de maga a török nemzet, a mikor azután egyszerre támadtak kiváló férfiak, kik lángoló lélekkel csüngtek hazájok újjáteremtésén és az elkorcsosult nyelvet első sorban megtisztították az idegen elemektől és érthetővé tették a török nép nagy zömének.

Akif basa külügyminiszter megkezdte e nagy munkát óvatossággal és gonddal II. Mahmud idejében. Utána *Sinaszi* efendi, a törökök leghíresebb írója *Taszvir-i inkjar* című lapján folytatta e harczot rendkívüli és épen nem remélt sikerrel. *Sinaszi* köré sorakozott az ez időben keletkezett török akadémia férfainak nagyrésze s a kiváló nemzeti írók gárdája, kik így együttesen megteremtették az ifjú törökök pártját, melynek számára lelkes új nemzedéket igyekeztek nevelni.

A kormány a társadalmi követelményeknek engedve, megadta az enyhébb sajtótörvényeket, melyek hatása alatt a lapoknak, a nemzeti irányú regényeknek, színműveknek, szóval a nemzeti irodalomnak, melynek különben minden és mindenki szolgálatában állott, egész özőne keletkezett s törekedett kivívni függetlenségét és önállóságát. A *mükhbir* (hírnök) *Ali Suavi* efendi ellenzéki politikai lapja hasáb-jain hatalmas cikkekben védelmezte a nemzetiséget s hat-

hatósan működővén, oltalmába vette a külföldi támadások ellen. Eközben Sinassi cfendi, Ahmed Vefik, Dsevdet, Fuad és Zia pasák eredeti munkáikkal a nyelvet népies alapon helyreállították s a török irodalmat új irányba terelték s a régi köntösből kiforgatták s reányomták a törökség valódi bélyegét, forrongásba hozva ez által az egész társadalmat.

E mozgalmas élet azonban nem tartott sokáig, mert a kedvezményes sajtótörvényt a kormány rövidesen megszüntette, miután megrémült a lapok folyton növekedő hatalmától s különösen az 1867-iki krétai fölkelés alkalmával a görög lapok kiméltelen hangjától. Most a törvény szigorja mindenkit utólért, betiltások, a híresebb írók üldözése s az önálló munkák elkobzása fölülkerekedvén, a hirlapirodalom ismét pangásnak indult.

A külügyminiszterium vezetése alatt sajtóiroda szerveztetett, a mely kiméltlenül végezte a cenzurát s melynek jogában állott a lapok felett rendelkezni, a sajtó működését megszorítani és a sajtóvétségeket megbüntetni.

Sajtóvétségért legenyhébb büntetés a megintés, azután ismétlés vagy nagyobb vétségéért hosszabb-rövidebb időre a felfüggesztés és végül a tökéletes eltiltás és elnyomás. E cenzura ma is működik s időről-időre rendeleteket, utasításokat ad a lapoknak, kiterjesztvén figyelmét minden apró nyomtatványra, s nem jelenhet meg munka, mely először is a cenzura felülvizsgálatán át ne ment volna s melyen azután ott ne díszelgne e jeles mondat: »Maarif nazaret dselileszinin rukhszat ile tab olunmusdur.« — A fenséges közoktatási miniszterium engedélyével nyomtatott.

A sajtónak eme megcenzurázása természetesen a fejlődés hátrányára van, a mi azonban nem zárja ki a török hirlapoknak politikai működését s ama törekvést, hogy e törvények keretén belül is ne törekedjenek folyton elveiket érvényre juttatni, a nemzetet a kitűzött irányban tovább vezetni s a közművelődést befolyásolni, azt emelni. Ez utóbbi ma, a török hirlapok tartalmából ítélve, a legfőbb törekvésük.

A török hirlapok tartalma megegyezik a lapjainkéval. Vezérezik, napi-, bel- és külföldi hírek, különfélek, regény és tárczacikkek szép egymásutánban következnek az állandó és csaknem minden lapnál egyenlő rovatok alatt.

A cikk sorozatát sok esetben az *Akhtar Mahksusz* különös figyelmeztetés nyitja meg, melyben a szerkesztőség a közönség figyelmét a kedvelt regény folytatására hívja fel. N. N. híres regényéből megjelent az x-i folytatás.

Ezt követi az *idsmal-i Ahval*, a dolgok összegezése, minden lapnál, áttekintést nyújtva benne a politikai eseményekről s el mondva benne a saját véleményét. Ezután foglalnak helyet a napirenden levő kitüntetések állandó

rovatai, mint a *levedsi hal reszmije* — hivatalos kitüntetések — és a *Nisan* érdemrend. A *moharrirral telegrafije* — távirati hírek — rovata az Agens Constantinople és Agens Oriental sürgönyhírcit közli, melyek után a *havadis dakhilije* vagy *dakhilije* belföldi hírek rovata a belügyek cseményeit tárgyalja, míg a külföldi politikai és egyéb hírek a *havadis kharadsije* — külföldi hírek — rovatában képezik a megbeszélés tárgyát. A *moharrirat* — hírek — valamint a mutenevva — különfélek, — vagy *su-bu* — innen-onnan — című rovatok eléggé magyarázzák tartalmukat.

A lap belső oldalainak alsó részét a *lefrika, mali* vagy *fenni romanlar* — tárcza és regénycsarnok foglalja el, míg a hátlapján a színházi hirdetés és az *ilamal* vagy *ilan hirdetés* talál helyet. Az itt felsorolt rovatok a jelenleg működő lapok mindnyájánál, alig egy kis eltéréssel, egyformán használatnak s leginkább a szépirodalmi lapok térnek el, de ezek is törekednek tartalmukat hasonló fejezetek alatt csoportosítani.

Jelenleg a török fővárosban a következő fontosabb számot tevő lapok látnak napvilágot.

Első helyen említem a *Tak vim-i vekai-t* (az események története) című hivatalos lapot. Teljes címe: Takvim i vekai deölet alije oszmanieniu dsridei reszmijeszi. Alapított 1247-ben s újonnan szerveztetett 1308-ban török számítás szerint. A legrégebb lapok egyike, melyet a fényes porta nyomdája állít ki.

Megjelenik hetenként háromszor: kedden, csütörtökön és vasárnap a belügyminiszterium titkárságának szerkesztésében. Papirosa jó, kiállítása gondos és tetszetős, nyomása tiszta. Közleményei nagyobbára hivatalos dolgok, rendesen közli a börze napi árfolyamait is.

(Vége köv.) Kardos Árpád.

Eredeti nagyság 19/20 cm.

A »Szervet-i funune, »A tudományok gazdagsága« című ismeretterjesztő szépirodalmi lap címlapja.

VEGYESEK.

A mai számunkhoz csatolt melléletek elsejt a »Hungaria« czégjegye képezi. Egyszerű és mégis, vagy talán épen ezért, szép munkácska. Bárcsak két színben, arannyal van előállítva, mégis kellemesen hat. Ugy az ügyes összeállítás, mint a tiszta, elegáns nyomás egyaránt dicsérik a szedőt és nyomót. — Második melléklet gyanánt a *Romwaller K. és Fia* czég Sopronból küldött be egy, szedés-technikailag jól fölfogott és keresztülvitt árjegyzék-címlapot, mely a beküldő saját szavai szerint »nem akar remekmű lenni, a mennyiben csak közönséges, ugynevezett »olcsó, de csinos« megrendelésről van szó«. Apróbb hibák ugyan vannak rajta, melyek azonban adandó alkalommal könnyen

elkerülhetők; ilyen a német czégnél nagyon is előtérbe toluló erő hiányjel s a mindjárt erre következő s betű alatt teljesen fölösleges két vonalacska; a jobb alsó sarokban elhelyezett lemenő napot is jobb lett volna elhagyni s a bal sarki díszítménynek is kasszáásával, a felső sarkokban levő egyszerű sarokdíszet használni; a nyomás igen tiszta, de a színválasztás helyesebb lett volna, ha a chromsárga helyett vörösbarna alkalmaztatik. Egészben véve azonban tisztelet illeti a nyomda törekvését, haladását, mely vidéki nyomdáink elsői közé emeli. — A harmadik mellékletet *Báler János* szegzárdi nyomdatulajdonos volt szives beküldeni; erről is csak dicsérettel emlékezhetünk meg, különösen ama leleményességet illetőleg, hogy ily egyszerű eszközökkel a különben is jól szedett meghívót az alkalomnak oly megfelelő díszbe tudta öltöztetni, mely minden magyar ember szemének kiválóan jól esik. Különös örömeinkre szolgálna, ha az itt említett derék nyomdai czégekkel gyakrabban találkozhatnánk lapunk keretében. Meg vagyunk győződve, hogy a jó példa hatni fog a többi nyomdákra is.

Szakkörünk jubiláris közgyűlése választmányi határozat következtében — ha csak valami elháríthatlan akadály közbe nem jön — október 23-án lesz megtartva. A választmány szűkebb körű bizottságot küldött ki az ülés helyének és programjának megállapítása ügyében. A bizottság a közeli napokban már megállapodásra jut, s aztán ki lesznek bocsátva a díszesen kiállított külön meghívók tagjaink és szakegyleteink részére.

Öt éve, hogy a Szakkör, illetve ennek elődje, a Társas-kör, statisztikai fölvételt eszközölt a hazai nyomdákban található gyorssajtók, taposó nyomógépek stb. számáraól és a begyűlt anyagot feldolgozva, az *Évkönyv* 1888. évi folyamában közzétette. Most, egy lusztrum letelése után, az *Évkönyv* szerk. bizottsága ismét elhatározta egy ilyen statisztika fölvételét, annak eredményét az 1893-ik évfolyamban szándékozván nyilvánosságra hozni. A fölvétel választos levelezőlap alakjában történik és ezáltal csak a fővárosra fog szorítkozni; ha sikerül e fölvétel, úgy a Gr. Sz. szerkesztősége a jövő év elején kiterjeszti a statisztikai fölvételt az egész országra. Kérjük azon t. cz. urakat, kikhez a felvételi lapok intéztettek, hogy azokat kellően kitöltve, a kitett napra, azaz *f. évi október hó 1-ére*, pontosan küldjék be a Szakkör másodtitkárához, *Szöllősy Károlyhoz*, Rózsa K. és neje könyvnyomdájába (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 30. sz. a.).

A **»Magyar Hirlap«** nyomdájának berendezése csakugyan külföldi czégek által eszközöltetett; tehát igaznak bizonyult az általunk eleintén csak mende-mondának tartott hír. Alig hinnénk, ha nem volnának czáfolhatlan bizonyítékaink rá, hogy az a Horváth Gyula, kinek mindig annyira szíven feküdt a magyar ipar fölségelése, hogy a kormány legkisebb ebbeli mulasztásai is elég okot szolgáltatott neki éles hangú interpellációk megtételére; hogy az a Horváth Gyula, ki lapja megalapításakor egyik programmpontjául tűzte ki a magyar ipar védelmét a külföldivel szemben, — akkor, midőn az ő zsebére kerül a sor, minden elfogadható indok nélkül külföldre viszi a pénzét olyan külföldi iparosokhoz, kik nem is állhatják ki a versenyt a hazai hasonnemű iparral; mert hogy többet ne említsünk, a helybeli betűöntő-részvénytársaság teljes versenyképességét, sőt sok külföldi, nevezetesen osztrák öntődével szemben való fölényét ma már a legelőkelőbb fővárosi nyomdák bizonyíthatják. De jó ezt tudni és tudja is meg az a nagy közönség, — a mely éppen a Magyar Hirlapot, az ő szabadelvé, minden ízében magyarosnak mutakozó irányáért oly páratlan gyorsasággal emelte legkedveltebb lapjaink közé, — hogy nem mind arany, a mi fénylik, és hogy Horváth Gyula országgyűlési képviselő ur csak lapja közönségének prédikálja olyan nagyon a magyar iparnak minden

erőből való támogatását, és csak másoknál veszi észre, ha egyben-másban külföldre kacsintgatnak; ő maga azonban először a különböző nyílt vagy rejtett előnyöket mérlegeli, s csak, ha ezzel összefér: a hazafiságot. Hogy miben rejtett nyomdája berendezésénél a külföldi ipar igénybevételében az előny: ő maga fogja tudni legjobban. Tény az, hogy sem Horváth Gyula, sem a társtulajdonos Szemere Atilia, nem tartották érdemesnek a hazai betűöntődékhez még csak kérdést is intézni a berendezés eszközlése iránt, daczára annak, hogy Horváth ur elég soká tanulmányozta a betűöntőket, midőn még a »Kosmos műintézet« elnöke volt és a »Magyar Hirlap« nyomása ott terveztetett; így tehát nem élhet azon kifogással sem, hogy nem volt tudomása a fővárosban lévő betűöntődékről.

A **könyvek egysoros gerincz-czímének** mikénti állításáról cikkeztek a Journal für Buchdruckerkunst legutóbbi száma, s a mig konstatálja, hogy e tekintetben ellenkező álláspontok szerint járnak el egyes városok, sőt ugyanazon városok egyes nyomdái is (akár csak nálunk), addig egyelőre tartózkodik határozott véleményt mondani az egysoros gerincz-czímeknek alulról fölfelé, vagy fölülről lefelé való állítására nézve; e helyett azonban fölhívja a német szak-társakat, hogy vitassák meg e kérdést alaposan, hogy ez által, ha lehet, egységes rendszert hozzanak be e tekintetben is. Nálunk már évekkel ezelőtt disputáltak szak-kérdés fölvetése által és felolvasással, valamint az ezt követő szakvitában, e kérdés tisztázása érdekében, de megállapodás nem jött létre. Mindenik fél megmaradt álláspontja mellett s így mai napig is kétféleképp járnak el első-rangú nyomdáink a gerincz-czímek alkalmazásával. Nem ártana nekünk sem, ha e kérdést újra fölvetnénk, talán most sikerülne egyik vagy másik felet a helyesebb irányról meggyőzni. Részünkről szívesen adnánk tért ily irányú közleményeknek.

Elhibázott utca-keresztelések. A fővárosi mérnöki hivatal 56 új utcát és tért keresztelt el, melyek a Lipót-és Terézváros külterkein keletkeztek legutóbb. A »Föv. Lapok« ezen elnevezések egy részét, mint korál-, szatócs-, csapszék-, teve-, káka-, máglya- és hasonló utcák, joggal gáncsolja, mint meg nem felelőt. Mi is azt tartjuk, hogy van még elég számos nagy nemzeti alakunk, kik után az utcákat elnevezni lehetne. S azonkívül semmi esetre sem ártana, ha más művelt nemzetek nagyjaiból is választanánk — kellő óvatossággal — neveket, mint pl.: *Gutenberg*, *Kopernikus*, *Galvani*, *Szobieszki*, *Galilei*, *Volta*, *Lincoln* stb.

A **betűöntődék mintakönyvei** újabb időben nélkülözhetlen kellékeivé váltak a nyomdákknak. A betűöntődék nagy áldozatokat hoznak, hogy a szakközönség részére szemléltető tegyék produktumaikat — és utazóik által terjesztik is ezeket a szépen nyomott, az anyagot legjobban föltüntető könyveket a nyomdatulajdonosok között. Egy ilyen mintakönyvet küldött most szét a »*Berliner Messinglinien-Fabrik-Aktiengesellschaft*« című fiatal, de máris jóhírű berlini czég, a mely bár terjedeleme nézve nem is nagyon tekintélyes, de tartalmilag annál értékesebb. Már maga az ornamentikus címmlap is eléggé föltünteteti a rézléniának az utóbbi időben díszítésre való kiterjedt használatát és alkalmat nyújt ennek előrehaladásáról szemléltetileg is meggyőződnünk. A mintakönyvben alkalmazott cirrálás fejek elégszám kivitele mutatja a léniá-éktípusok eredeti rendeltetését, a hol számos próbát látunk összekombinálva léniákból. Így föltüntetve tűnik ki igazán a léniák alkalmazhatósága és használhatósága; a körzetek képező darabocskák apró csillagokból, koszorúkból, kereszttekből, csercekből, manderekéből stb. állanak és igen megkönnyítik a szedő munkáját a körzetek kombinálásánál. Előnyösen tűnik ki egy ily anyagból szedett körzet színekben nyomva, a mely nemcsak a mintakönyvben bemutatott anyagnak használ-

Melléklet a »Grafikai Szemle« 1892-iki 9-ik számához.

hatóságáról tesz tanúságot, de az ehhez mellékelte három, folio-alakban kartonra nyomott lapokon elegáncziájával is kitűnik. — Ugy a mintakönyv, mint a folio-lapok Szakkörünk legközelebbi havi ülésén az ülés folyamán megismerésére ki lesznek állítva és ekkor a szaktársak személyesen meggyőződhetnek úgy az anyag szépségéről, mint a könyv művészi nyomásáról. Reméljük, hogy a berlini lénia-gyár még sok ily szép anyagot fog produkálni és piacra vinni, szakmánk hasznára.

Kossuth Lajos nagy hazánkfia 90-ik születésnapját az országban mindenütt nagy ünnepélyességgel ülik meg. Ez alkalommal nekünk nyomdászoknak is meg kell emlékeznünk Kossuthról, mint a ki fenkölt eszméi érdekében, lángelméjének teljes hevével tollat ragadva, megalkotója lón a modern hírlapirodalomnak hazánkban. 1832-ben indította meg a diákok által irt »Országgyűlési Tudósítások«-at, melyet 1836-ban a »Törvényhatósági Tudósítások« követett, 1841-ben pedig a »Pesti Hírlap«, mely utóbbi lap már egészen európai színvonalon állott és — akkor — fenomenális számban — 5000—6000 példányban — jelent meg. Hazafüi lelkesedésünk mellett tehát mint a sajtó munkásai is örömmel kell csatlakoznunk a nagy hazánkfíat üdvözlő száz és százerekhez.

Olvasóink bizonyára emlékeznek még ama épen nem ritka esetre, mely — ha jó emlékszünk — mult évben Szegeden adta elő magát, hogy t. i. két párbajozó journalista közül az egyik súlyos sebekkel hagyta el a küzdteret és hosszabb ideig nyomta az ágyat, míg egészsége helyreállott. A párbajvívás elavult tévfogalmának ezen áldozata kivételesen nyomdász volt, ki íróvá küzdötte fel magát. Most meg Aradról vesszük a tudósítást, hogy ott is megverekedett egy újságírónak felcsapott szedő egy másik uri egyénnel és hogy mindketten megsérültek. Ugy látszik, hogy valaki íróvá legyen, a főkellék az, hogy ügyes cél-lövő vagy kardforgató is legyen az illető egyszersmind.

Mosig, a szélesebb körökben ismert berlini szaktárs már több mint 6 év óta foglalkozik ama gondolattal, hogy a gyorsírási jelekkel való könyvnyomtatást lehetővé tegye és most reméli, hogy kutatásait rövid idő alatt siker fogja koronázni. Csak ugy ne járjon, mint a bécsi Faulmann, kinek a cs. kir. állományomda rendezett be ily kísérletezés czéljából külön műtermet több ezer forintra rúgó költséggel s az eredmény mégis elmaradt.

Becses ősnymotvány (incunabulum) birtokába jutott *Temesváry* János dr., zombori államfőgymnáziumi tanár Háromszéken. *Aristoteles* Problema című művének Augsburgban, 1495-ben kiadott ősnymotványa ez, mely mellé egy latin-német szógyűjtemény, retorika, latin nyelvtan, Aristoteles életrajza stb. vannak csatolva, valamennyi a XV. század második feléből, a könyvnyomtatás bölcsőkorából.

Berlinben élénk mozgalom indult meg az árúboltokon levő feliratoknak *latin* írással való kiállítására iránt. Ezen szándék azonban heves ellenkezésre talál a »jó hazafiak« köreiben, úgy, hogy két előkelő lap, a Neue Preussische Zeitung (a hírhedt »keresztes ujság«) és a szabadelvű National-Zeitung, már hajba is kapott egymással e tárgy fölött. A keresztes ujság, mint a maradi párt közlönye, természetesen a fraktur betűk érdekében kardoskodik. Feleletül most a National-Zeitung *Grimm*, a híres német nyelvész, következő mondását közli ez ügyben: »Magától értetődik, hogy azon idomtalan, csunya írás, mely a mi könyveinket a többi képzett nemzetekétől oly barbár módon megkülönbözteti, eltávolítandó. Sajnos, de ezen elcsúfított és izléstelen betűket még németnek állítják, mintha a köztünk még létező hárdolatlanások, ha a »német« bélyeget sütik rájuk, már csak ezért is dédelgetendők volnának. Pedig ez téves felfogás; minden olvasott

ember tudja, hogy a középkorban egész Európában valamennyi nyelvben csak egy írás, a latin használtott. A XIII. és XIV. században kezdték a könyvmásolók a gömbölyű írást a sarkokon kiczifrázni és az új fejezeteknél használt kezdőbetűket mindenféle czirádákkal ékíteni. A nyomdászat feltalálói ezen divatnak hódolva, ugyanilyen betűket öntöttek és így történt, hogy a legelső nyomtatványok minden nyelven ily szögletes betűkkel állítottak elő. Olaszországban azonban a finomult ízlés csakhamar helyreállította újra a régi latin írást egész nemességében.« Ezen közleményt az ismert Journal für Buchdruckerkunst után közöljük, azon megjegyzéssel, hogy ezen kiváló szaklap daczára ennek, mindjárt ezen közleménye után ismerteti az általunk is említett füzetét az Osztrák-Magyar Monarchia című képes vállalatnak, kérkedőleg kiemelve, hogy a füzet több régi nyomtatvány mását hozza, melyek közül az egyik »német« betűkkel van előállítva. Ehhez nem kell kommentár!

Ezerháromszázhuszonnégy kiadás. Egy francia lap írja: 277 esztendeje annak, hogy Cervantes Don Quijotjának első részét kiadta. Ezóta e halhatatlan könyvből 1324 kiadás készült, még pedig 528 spanyol, 304 angol, 179 francia, 99 olasz, 84 portugál, 85 német, 18 svéd, 9 lengyel, 8 dán, 6 orosz, 5 görög, 3 román, 4 katalon, 1 bask és 1 latin. (Ez az összeállítás nem lehet egészen teljes, mert pl. a Don Quijote *magyar kiadásainak* nyomát sem találjuk benne.) A biblián kívül alig van könyv a világon, mely ennyi kiadást ért volna.

Az egykori könyvnyomdász, jelenleg pedig genuai főkonzul, *Scherzer* Károly, közelebbi világkörüli utazása közben, a londoni keleti muzeumban egy 8 hüvelyk hosszú és 4 hüvelyk széles táblácskát fedezett föl, melyen mintegy 98 sornyi igen finom ékírás van. *Scherzer* megfektése szerint a táblácska a fáraói király házassági ajánlatát tartalmazza Babylon királyának leányához. Kétségtelen, hogy e tábla a Kr. sz. előtt 1530-ik évben irt eredeti levél másolatát képezi.

A »*Deutsche Schlosser-Zeitung*« a világ legnagyobb czéggjeihez kérdést intézett, hogy miként vélekednek a hirdetések hasznáról. A megkérdezett czégek tulajdonosai, mindnyájan a saját üzletükből többszörös milliomosokká lett emberek, s üzleti dolgokban tekintélyek. A feleletek közül egy párt ide igtatunk, megjegyezve, hogy valamennyi üzletember szükségesnek tartotta a hírlapi hirdetést. »Azt az eredményt, a melyet elértem, a gyakori hirdetésnek köszönöm.« *Brunner*. »A meggazdagodáshoz az út a nyomdafestéken át vezet.« *Barnum*. »Az eredmény a sajtó támogatásától függ.« *Astor J. J.* »Gyakori és állandó hirdetésnek köszönhetem azt, a mim van.« *Stewart A. J.* »Fiam, oly emberekkel köss üzletet, a kik hirdetnek, akkor sohasem vesztesz.« *Franklin Benjamin*. »Miként tudhatja a világ, hogy valaki valami különös jó felett rendelkezik, ha azt senkivel sem tudhatja.« *Vanderbill*. »A hirdetés az üzletre nézve ugyanaz, a mi a gőz a gépnél, — a hajtó erő.« *Lord Macaulay*. »Mindenemet, a mim van, világhírű nevemet, millióimat, nem csupán üzletemnek és üzletvezetésem becsületességének, hanem 99/100-ad részben az újsághirdetések befolyásának köszönhetem. Meggyőződtem arról, hogy mai nap nincsen olyan üzlet, a melyik újsághirdetések nélkül föllendülhetne és jó hasznot hajthatna.« *Hertzog Rezső*. — E nyilatkozatok bizonyára a sajtó malmára hajtják a vizet.

A »*Rigaer Zeitung*«-ban közzétett statisztikai adatok szerint Szibériában 16 könyvnyomda van, melyek a különféle kormányzóságokhoz tartoznak. Ezek közül legnagyobb a Tobolskban létező, a melyben 29 szedő (ezek közül 14 önkéntes), hat nyomó és gépmester működik. Az összes 16 nyomdában 72 segéd dolgozik, ezek közül 21-en nem kénszermunkások. Szakember, tehát tényleg kitanult nyomdász a

72 közül 43. A szakmánkhoz húzódo száműzöttek nagy része politikai elitét, Oroszország intelligensebb elemeiből; ezek közül heten élethossziglani száműzetésre vannak ítélve.

A kéziratok a szerkesztőségekben. A szerkesztőségekhez beküldött hanyag és olvashatatlan kéziratok miatt egy amerikai lap annyira elkeseredett, hogy mindazoknak, kik olvashatlan kéziratokat szövegeket küldeni, a következő »tanácsokat« adja: »A míg ön teheti, igyekezzék az íráshoz egyebet használni, mint tintát és tollat. Az írás nagyon is olvasható volna és ez a szerkesztőség és a szedők figyelmét eléggé lekötöni képes nem volna. Ha azonban kénytelen volna tintát, tollat használni, mindenesetre őrizkedjék attól, hogy a lapok fordításánál itatós papírt használjon; ez már egészen kiment a divatból. Ha valahogy »disznó« esett a papírra, csak távolítsa el a nyelvvel. Ez által sikerülni fog a tintacsöppöt nagy felületen és egyenlő mértékben elterjeszteni. Az intelligens szedőnek mi sem hizeleghet oly nagy mértékben, mint midőn ilyen módon elmázolt vagy husz szót kell kibetűznie. Mi már többeket láttunk ilyen helyek kiokoskodásával félórát eltölteni s az idő alatt káromkodtak, mint a matrózok, a mi arra mutat, hogy rendkívül meg voltak elégedve. Vesszőt, pontot ne rakjon föl soha; ránk nézve igen kellemes, ha ki kell találnunk, hogy ön tulajdonképen mit akart mondani; így legalább mi alkalmazhatjuk a vesszőket, pontokat, egészen a saját tetszésünk szerint. Teljesen fölösleges olvasható írásra tennie szert, mert ez alacsony származásra mutatna és azt a gyanút ébreszthetné föl ön ellen, hogy talán valamelyik nyilvános iskolában nyerte kiképzését. A rossz írás mindig genialitásra mutat. Van sok író, a ki csak ez uton tudja magára vonni a figyelmet. Ha tehát ír, hunyja be szemét s írjon olyan érthetetlenül, a mint csak lehetséges. A tulajdonnevekre nincs miért ügyelni, mert minden szedő tudja a világ összes férfainak, nőinek és gyermekeinek vezeté- és keresztnévét s ha már kitaláltuk valamely névnek a kezdő betűjét, az teljességgel elegendő; igaz ugyan, hogy nemrég Marisgon Sámuel helyett Messenger Lemaelt szedtünk, de az bizonyára egy művelt olvasót sem vezetett félre. Tehát ismételjük, a tulajdonnevekkel ne törődjék. Nagyon előnyös a papír mindkét oldalát teleírni s ha még néhány száz sort kell hozzá toldania, hát írja keresztbe, mert még egy másik lapot is föláldozni, igazán nagyon sok volna a jóból. Mi véghetetlenül boldogok vagyunk, hogyha ilyen kéziratot kaphatunk a kezünkbe; de sokkal jobban szeretnők, ha az ilyen kézirat íróját kaphatnók a kezünk közé valamelyik esendes szögletben. Milyen édes volna a bosszú! A barna csomagoló papír különösen alkalmas az írásra; ha azonban ilyen papír kéznél nincsen, hát szerezhethet magának bármelyik utca szögletén: valamelyik falragaszból kell csak lehasítani egy darabot. S ha ilyen papírt használ, előnyös arra az oldalra írni, a melyik be van mázolja csírral. Ha a cikk be van fejezve, előbb hordja néhány napig a zsebében, mielőtt a szerkesztőségbe küldené. Ha a cikk íróval van írva, e rendszer előnyei rendkívüli módon fokozódnak. Igyekezzék a kézirat egyik vagy másik lapját elveszíteni; a számozatlan, hiányos lapok szövegeinek összeolvasztása mindig nagy örömünkre szolgál.«

A sajtó Görögországban. Az új görögök még őszeitől tanulták az improvizálást és ez a körülmény is egyik magyarázata annak, hogy Görögországban majd annyi újságíró van, mint olvasó. Nincs oly apró vidéki városka, melynek nem volna meg a helyi lapocskája és a mint a választási küzdelmek ideje beáll, megkezdődik az elkeseredett küzdelem az egyes lapok közt. A Larisszai Hírnök, a Syrai Hermes, a Messenei Iris, az Argosi Ör és a többiek polemizálnak fáradhatatlanul. Alig hihető, hogy két millió lakos számára több, mint kétszáz hirlap jelenik meg;

magára Athénre jut száz. A legtekintélyesebb az Efimerisz, mely külsőleg olyan, mint a francia lapok, az Akropolisz és az Epitcoriszsz. Az éleztapok közül említésre méltó a Romaiosz. A sajtó a legnagyobb szabadságnak örvend és mondhatni, hogy nem igen él vissza vele. A pornográfiát még alig ismerik. Persze a választási küzdelem hevében nem riadnak vissza a legszenvedélyesebb és legigazságtalanabb támadásoktól sem. De jó jel, hogy az athéni sajtó nem gazdag, és nem is lesz gazdaggá. A lapok címén az orthodox egyház időjelzése és az ünneplendő szent, illetőleg a nagy ünnep neve olvasható. Több lap mellőzi a gregorianus naptár időszámítását. Következnek a távirati irodák sürgönyei, melyek közt különösen Bulgária és Szerbia ügyei foglalnak el nagyobb helyet. Majd a vezércikkek kerülnek sorra; e cikkek még ha aprólékos dolgokról szólnak is, rettenetesen terjengősek; felhasználják bennök a régi rhétorok összes figuráit, felkiáltva a régi istenekhez és hősökhoz. Kimonra utalnak, ha választási befolyásról van szó, Harpaloszra, ha sikkasztást emlegetnek; Polikratesz gyűrűje, Pauzániasz száműzetése, Periklesz halála, a marathoni csata sűrűn szerepelnek a cikkekben. Görögországban nincsenek fizetett »reporterek«. A lap barátaí és előfizetői legnagyobb örömmel látják el lapjukat »helyi hírekkel«, még pedig gyakran a legfurcsább dolgokkal.

Az Athenaeum kézikönyvkiadása kiadóhivatala beküldötte a 22. és 23. füzeteket, melyek az L betűt egészen és az M betűből a »Magyar művészet«-ig terjedő részt tartalmaznak. Ezen két füzet már a második kötetre tartozik s gondos összeállításával, valamint szép mellékleteivel méltóan sorakozik az első kötet 21 füzetéhez. Ajánljuk e hasznos vállalatot szaktársaink figyelmébe.

HIVATALOS RÉSZ.

Augusztus hóban a tagsági illetékeket a következő üzletek küldték be: Államnyomda 3.70, Athenaeum 15.10, Bróza 1.80, Czettel és Deutsch 1.50, Egyetemi nyomda —.60, Fischer és Mika —.60, Franklin 5.30, Gutenberg 1.—, Hungaria 2.40, Kálmán M. és társa —.90, Légrády 8.10, Lloyd 1.20, Markovics és Garai —.60, Mezei A. 1.50, Neumayer 2.—, Orsz. Ért. 1.50, Preszburger 1.20, Rudnyánszky 3.40, Részvény 22.30, Schlesinger és Kleinberger 1.20, Toldy 1.20, Várnai 1.20, Pécsről 1.50. — Egyes tagoktól befolyt: Heller I. —.30, Géczy L. —.30, Wildner A. —.30, Schwartz J. —.30, Goldstein A. (főnök) —.30.

Értesítés. Kurzweil Frigyes fényképész (Dorottya-utca 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályából *33%-nyi engedményt ad*, mit azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásul. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnöknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt 50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt; 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

1848/49. évi szabadságharc emlékeinek kiállításába körünk tagjai 25 krért kedvezményes belépti jegyeket kaphatnak Wözner Ignác (Athencum), Steiner Adolf anyageyleti számvivőnél és Rencsisovszky Ferencz pönztárosnál (V., hold-utca 7.)

Körünk t. tagjai kéretnek, hogy a tagsági illetékeket *pontosan* fizessék a házipénztárnokoknak, s hogy hátralékaikat is törlesszék. A ki két hónapi illetékkel hátralékban van, *lapot nem kap.* — Egyszermind a házipénztárosokat is kérjük, hogy a tagsági illetékek behajtásánál szigorúan járjanak el, s hogy az illetékeket az üzletben alkalmazott szakköri tagok *teljes névjegyzékével együtt a hó 8–10-ig* mindenkor szállítsák be *Rencsisovszky F.* pénztárnokhoz (Hold-utca 7).

A lap szétküldését illető reklamációk *Gelléri Mihály* urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytymoda, Hold-utca 7) intézendők.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdánkenti elárúsításával a fővárosban **KUBIN J.** colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, félsoldal 7 frt, negyed oldal 4 frt, nyolczad oldal 2 frt 50 kr.
Tizenkétszeri közlésnél 30, hatzori közlésnél 15% engedetik.

A hirdetések merkantil-festéke Pusztafi és Perltől. — A lap papírosa Dávid K. és Fiától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felelős szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

ÜGYES szedő vagy Schweizerdegen (kinék egy nagy gyorsajton és egy amerikai sajton kell dolgoznia), kerestetik *Aldori Manó* nyomdájában *Zsolnán* (Trencsén megye).

KÖNYVNYOMDA a vidéken, jó forgalommal, egy szakember által megvételre kerestetik. Ajánlatok »M. 1000« alatt e lap kiadóhivatalához kéretnek.

Egy elismert tehetséges szakember társulni óhajt némi tőkével rendelkező szaktárrsal oly célból, hogy egy *grafikai különlegességi üzletet alapítsanak*, mely szűkebb kiterjedésben is igen jövedelmező.

Ajánlattevő hajlandó volna már létező nyomdába is belépni, hogy ott ilyenmű különlegességi osztályt rendezzen.

Ajánlatok L. m. 38. alatt e folyóirat szerkesztőségéhez intézendők.

BÖLE JÓZSEF
NYOMDAI ASZTALOS
BUDAPEST, VII., ISTVÁN-TÉR 9. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyomdászoknak szedőszekrények** és egyéb berendezések elkészítésére.

Hasábhajók czinnből (faoldalkerettel) raktáron vannak és kívánatra azonnal szállítanak.

Nyomdai szekrény- és állvány-javításokat és vidéki megrendeléseket pontosan szokás.

KÖNYVNYOMDAI ESZKÖZÖK.

Galitzenstein H.
BUDAPEST
V. kerület, Erzsébet-tér 5. szám.

Mindennemű kő- és könyvnyomdai, valamint könyvkötői kellékek, eszközök és gépek legnagyobb és legrégebb gyári raktára.

Teljes berendezések legolcsóbban, pontosan és szakszerűen eszközöltetnek.

Használt gépek előnyösen becséreltetnek és javíttatnak.

Épp most jelent meg és küldetett szét új képes teljes árjegyzékem, melyet kívánságra utólag bérmentve megküldök azon t. vevőimnek, kik esetleg még nem kapták meg.

Betűöntőde és galvanoplasztikai

műintézet.

Weisert Ottó Stuttgart

Ajánlja **Rhenania-betűit.**

Sanssouci-körzeteit és hirlap-ursiv betűit.

K. K. HOF-PHOTOGRAPH KUNST-ANSTALT
Engerer & Söschel
 Hofingerstr. 20,
WIEN

CHROMOGRAPHIE
 PHOTOTYPHE
 AUTOTYPHE
 CHROMOTYPHE

Az intézet ajánlja magát illusztrációk előállítására:
chemigráfia, fototípiá, chromotípiá, fotolitográfia
 és autotípiá útján. — Autográfai rajzkellékek,
 szabadalmazott szemésés és tónuspapírok, kréták
 és tusok gyára. — Dombordésre szolgáló valódi belga
 horgany, 50:60 cm. nagyságú lemezekben 5 frt 50 krórt,
 tetszés szerint kisebb méretekben 1000 □-cméterenkint 2 frt.
 Munkáinkhoz a rajz és az átnyomat mikéntjére vonat-
 kozó technikai útbaigazításokat mellékelünk.

KÜLÖNLÉGESSEB

FESTÉKEK AZ ÖSSZES GRAFIKAI
 IPARÁGAK RÉSZÉRE

...
BERGER & WIRTH
 és
FREY & SENING
 EGYESÜLT FESTÉKGYÁRAI
 LIPCSÉBEN

FIÓKOK:
 BERLIN. LONDON. NEW-YORK. MOSZKVA.

VIKTÓRIA és BIANKA
 HENGERANYAG.

Raktár és képviselő:
 Polacsek J.-nél Bécs, IV., Belvederegasse 3.

Géplevelboríték

Lévjegy-

Karton

Gyászlapok

Legjobb és legkitünőbb
 minőségű **Papírárúk**

Kapható		Kapható
minden		minden
papírkeres-		papírkeres-
kedésben.		kedésben.

Gyári iőraktár Magyarország részére:

Goldzieher Géza
 Budapest

V. kerület, Arany János-utca 20. szám alatt.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.
Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitho-
grafia útján a leg-
jutányo-
sabbban s
pontosan
sokszorosít-
tatnak.

Külföldi beren-
deszt házon
kívül fény-
képfelvétele.

Rust J. H. és Társa
BETÜÖNTÖDÉJEK ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézleniák és vignetták.
Méréselt árak. * Többszörösen kiütetve. * Szolid kivitel.

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék.		Selyemzöld, süvegben,	
100 ko	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr
a) Gyorsajtóknak.		lila, kék, fekete vörös		Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat	
CIH Hirlapfesték	52	6	8	Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	3
CH	60	Könyvnyomda-festék.		2	36	4 árnyalat	2
CI	68	Kézi- és gyorsajtóknak.		3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	12
BIII Könyvfesték	76	Gravirfesték II.		Geraniumlak 0	24	4 árnyalat	6
BII	84	I.		1	20	valódi olivzöld	6
BI Accidensfesték	90	II.		2	16	Ultramarinkék 1 süv.-ben	6
AIII Illusztráció-festék	120	I.		3	10	2	4
AII	170	II.		Florentini lakk 1	12	3 porban	2
AI	250	III.		2	4	Kobaltkék, legfinomabb	40
AO Disznyomáshoz	4	I.		3	3	Párisi kék	5
AOO	8	II.		Rózsaszínű krapplak 1	16	Milori kék világos és sötét	5
AOOO	8	III.		2	10	Seplibarna	4
b) Kézi sajtóknak.		Átnyomó festék		3	10	Terra di Sienna	2
CCH Könyvfesték	90	I.		Kárminczinóber 3 árnyal.	2	Mahagonibarna	2
CCI	1	II.		Czinóber-utánzat	2	Kremsi fehér	2
BIII Accidensfesték	120	III.		Antikármin	8	Hófehér	1
BBI	160	Kenczék.		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Finom színes festékek	
BBI	240	Könyv-, kő- és ércnyo- máshoz.		2	16	kenczében törve, körül- belül 25%-al olcsóbbak.	
AIII Illusztrációknak	3	Gyöngé		3	12	Bécsi hengeranyag.	
AII Finom	4	Középerős		Chromsárga, vegy. tisztá,	3	100 ko	
AAI Disznyomáshoz	6	Erős		4 árnyalat, süvegben	3	3. sz. Igen szilárd	150
AAO Glaçepapir-nyom.	8	Aranyfüst-kencze		Chromsárga, vegy. tisztá,	2	2. » Szilárd	150
		Ércnyomáshoz		4 árnyalat, darabokban	24	3. » Crème	150
				Cadmiumsárga, 2 árnyal.	2		
				Ockersárga, 4 árnyalat	2		

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

Karl Krause Leipzig.

 Főképviselet
 Ausztria-Magyar-
 ország részére:

PAUL BECKERT
 WIEN
 IV., Starhemberg-
 gasse 24.

382. sz.
GANZ és TÁRSA
 VASÖNTŐ
 ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT
 BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMOTOROK,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel, melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és könnyen eszközölhető.

→ TURBINÁK ←

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Electromos világítási berendezés és erőátvitel nagyobb távolságra is, saját kipróbált rendszerük szerint.

Ajánlja magát minden nagyságú teljesen felszerelt (complett)

TÖMÖNTŐDÉK BERENDEZÉSÉRE

és
TÖMÖNTŐ-CÉPEK

elkészítésére.

August Siegfried

NÜRNBERG-BÉCS

GYÁR:

BÉCS, II., GR.-MOHRENGASSE 31. SZ.

Legújabb és legezészerűbb eszközök.

LEGJOBB AJÁNLATOK.

Mindennemű műszaki tanácsok nyújtainak.

Arjegyzékek díjmentesen.

GÉPGYÁRSOK
JEANRENAUD
BÉCS & COMP.
 X. Himbergerstr. 47.

Papírvágó Gépek,

Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek

LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,

Papirlemez- és Carton-Öllők,

ARANYOZÓ-GÉPEK,

Könyvgerinczsajtoló- Gépek

stb. stb.

Budapesti képviselők:

MÜLLER TESTVÉREK

V. ker., Nagykorona-utca 3.

CAWLITZA
* BÉCS *

IX., Lazarethgasse 19. Ecke der Pelikangasse.

Betű- és tömöntöde, galvanoplasztika

◇ BERTHOLD H. ◇
rézlénia-gyárának egyedüli képviselője az osztr.-magy. monarchiában.

A 20 év. óta legjobb hirnévnek örvendő

◇ THE EXCELLENT ◇
angol hengeranyag raktára.

Nyomdai berendezések a legrövidebb idő alatt, gépekkel és minden eszközökkel együtt.

Fénynyomatok[®]
gyorssajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
MŰINTÉZETE
Eperjes

Részülnék:
Fototypia.
Autotypia.
Chemigrafia

Központi iroda:
Budapest, Károly-körút 22.

Árak jutányosak.

Minták kívánatra ingyen.

Allandó nagy raktár

Gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

Nyomdai szaküzlet.

Különlegesség:
»ALBINO« »AMERICAN«
FÉHÉR HENGERANYAG. ÁTTETSZŐ HENGERANYAG.

Pusztafi és Perl

Budapest, Akadémia-utca 6.

PAPÍR-DISZMŰZET.

*Névjegy-, eljegyzési-, esketési-,
táncz- és minden e szakba vágó kártyák a leg-
változatosabb kivitelben.*

HUBER MIHÁLY
kő- és könyvnyomdai festékgyár
München

FLINSCH-féle RÜGER C.
betüöntöde, Frankfurt, rézlénia-gyár, Lipesc,

Kempe Károly stereotypia-berendezés, Nürnberg,

Marinoni H. gyorsajtó-gyár, Páris

kizárólagos képviselői.

Befüzdő- és galvanoplasztikai
 és
 Mechanikai műintézet.

LUDWIG & MAYER

Majna m. Frankfurtban.

Különlegességek:
 IROTT, KÖRLEVEÉL
 és
 MEDIÆVAL-BETŰK

Mintalapok és árjegyzékek küldetnek.

TELJES NYOMDAI BERENDEZÉSEK.

RÉZLÉNYA-GYÁR.

H. BERTHOLD

BERLIN

SW., BELLE-ALLIANCE-STRASSE 88.

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Mintákat és árjegyzékeket ingyen és bérmentve küld

**

* PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAK. *

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTŐDE BUDAPESTEN.

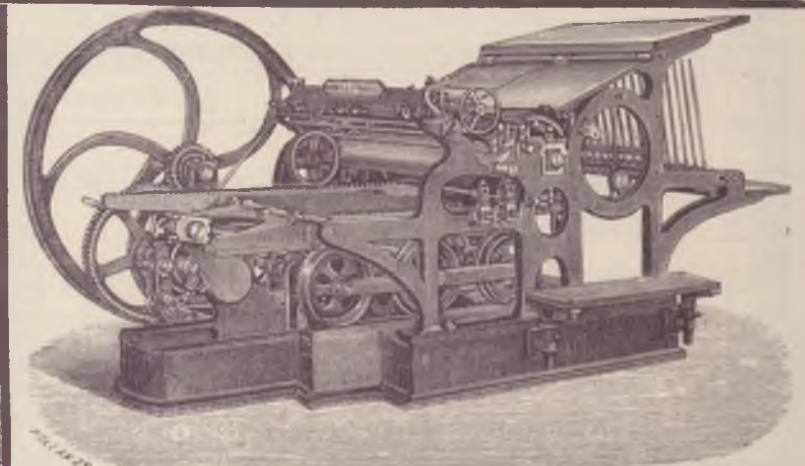
KÉSZIT: EGYSZERŰ ÉS KETTŐS GYORSSAJTÓKAT. + KÉTSZINNYOMÁSÚ GYORS-
 SAJTÓT. HUNGARIA LÁB- ÉS KÉZHAJTÁSRA BERENDEZETT GYORS-
 SAJTÓKAT. AMERIKAI RENDSZERŰ TÉGELNYOMÁSÚ GYORSSAJTÓKAT.

PAPIRÁGÓ ÉS LYUKASZTÓ
 GÉPEKET. — ARANYOZÓ PRÉST
 KÖNYVKÖTŐKNEK. — SIMITÓ ÉS
 CSOMAGOLÓ PRÉSEKET. — TÖM-
 ÖNTŐ-KÉSZÜLÉKEKET.

*Minden e szakba vágó munkák
 és javítások elvégeztetnek.*

BETŰSZEKRENYEK ÉS ÁLLVÁNYOK.

Körforgású nyomógépek a legújabb
 szabadalmazott rendszer szerint.

LEVÉL-, RAJZ-, IRÓ-,
 NYOMDA-, SZINES BORITÉK-
 és
 LEMEZ-PAPIROK.

Dávid Károly és Fia

BUDAPEST

Papirgyári Raktára.

ojo

Mintákkal szolgálunk.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és ki-
 zárásokat, nyomdai szerelvényeket,
 betűszekrényeket és állványokat, a
 leggyorsabban készítve és legjobb
 minőségben kiállítva.

FISCHER és MIKA

Nagy választékot tart a legkülön-
 tőbb czélszerű és divatos

KÖNYV-
 ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.

Elvállal igen jutányos áron
 egész nyomdai berendezéseket.

BUDAPEST, KIRÁLY-UTCA 83.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Telephon 270

első Magyar Könyv- és Könyomdai

Festék-Gyár

Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL JÁNOS és TÁRSA

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
 színes festékek, kenczék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZITÉSE.

*

»Patent« gelatin-hengeranyag stb.

Egész Nyomdai Berendezések

jutányosan és gyorsan

fogaŋatosittatnak.

Első Magyar

Betüöntőde

Részvény-
Társaság.

BUDAPEST

VI. ker., Dessewffy-utca 32., saját házában.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Czimirásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

a legkülönbélebb ékítmények

ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN

Galvanoplastika. * Tömöntőde.

MEGHIVÓ.

A SZEGZÁRDI POLGÁRI OLVASÓKÖR

saját helyiségeiben

KOSSUTH LAJOS

nagy hazánkfa születésének 90-ik évfordulóját meg-
ünneplendő

1892. évi szeptember hó 18-án

KÖZVACSORA- ÉS TÁNCZVIGALOMMAL

EGYBEKÖTÖTT

ÜNNEPÉLYT

rendez,

melyre czimzett urat és családját tisztelettel meghivja

A VÁLASZTMÁNY, MINT RENDEZŐ BIZOTTSÁG:

IMBERL FERENCZ,
igazgató.

BODA VILMOS,
elnök.

ADLER N. JÁNOS,
alelnök.

Dr. STEINER LAJOS,
gyűlés.

Id. ZSIGMOND FERENCZ,
GROSZBAUER FERENCZ,
Id. TÓTH PÁL,

NITNER PÁL,
penztárnok.

MOLNÁR JÁNOS,
SIPOS MÁRTON,
LUDVIG FERENCZ,

SZEKERES LAJOS,
ÁLLIQUANDER TAMÁS,
NIKITICS IMRE.

Közvacsora kezdete 7 órakor.

A tánczvigalom kedvező időjárás esetében az ünnepélyesen feldi-
szített kertihelyiségben este 9 órakor tartatik meg.

12. ELSŐRENDŰ KIÁLLITÁSI ÉREMEL KITÜNTETVE

ÁRJEGYZÉK

SLUBEK A. ÖZVEGYE

CS. ÉS KIR. SZAB.

SZESZFINOMÍTÓ,
COGNAC-, LIKÓR-, RUM- ÉS ECZET-GYÁRÁBÓL
POZSONYBAN

ALAPITTATOTT 1806. ÉVBEN •• GEGRÜNDET IM JAHRE 1806

PREIS-COURANT

DER K. UND K. PRIV.

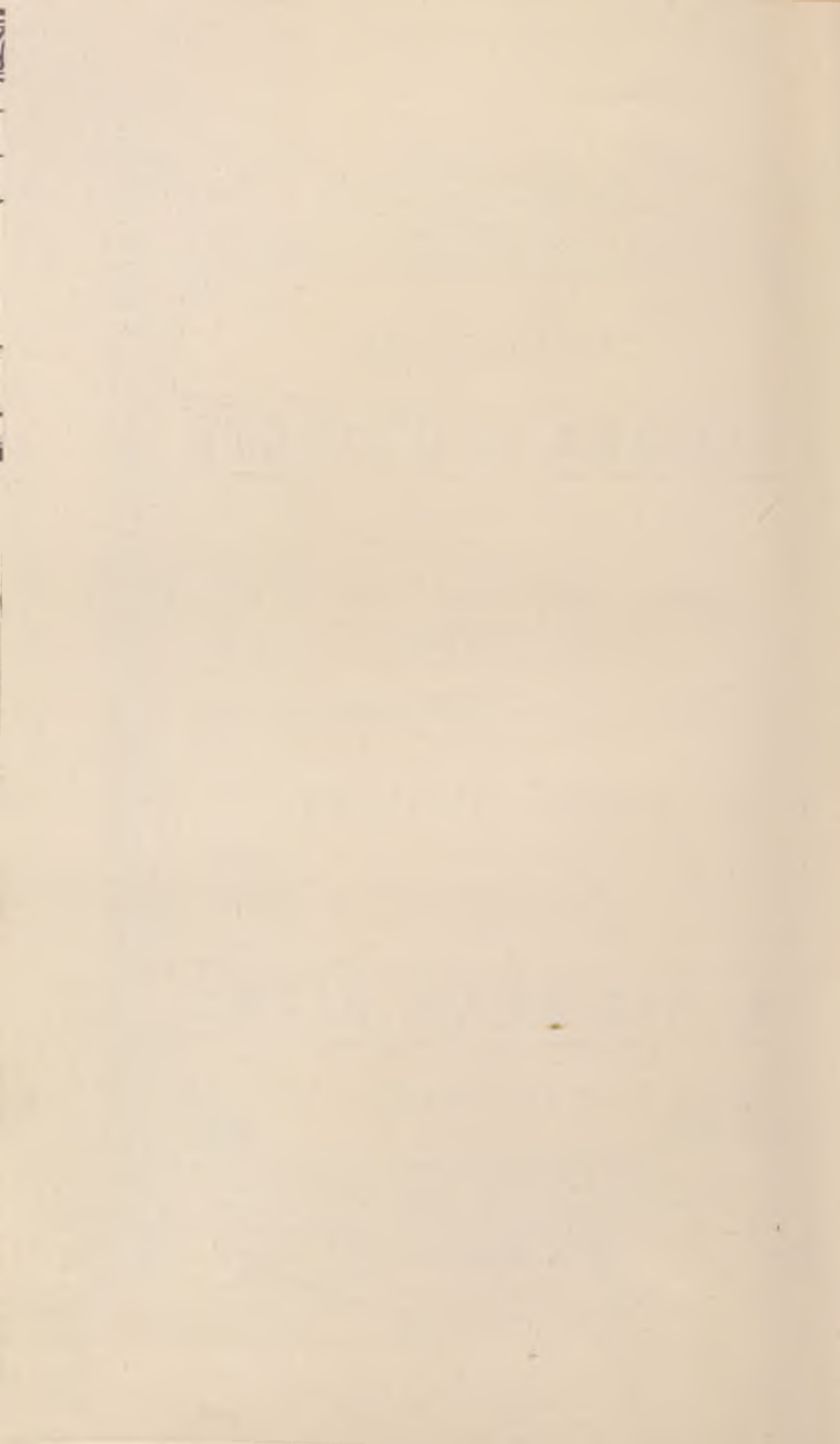
SPIRITUOSEN-RAFFINERIE, COGNAC-, LIQUEUR-,
RUM- UND ESSIG-FABRIK

A. SLUBEK'S WITWE

PRESSBURG

PRÄMIERT MIT 12 HÖCHSTEN AUSSTELLUNGS-MEDAILLEN

SOPRON

ROMWALTER K. ÉS FIA KÖNYVNYOMDÁJA ÉS MŰINTÉZETE

1892

Nyitra. Huszár István. Iritzer Zsigmond. őzv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szerencs. Simon J.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Reschitzaer Zeitung«.	Szakoleza. Skarnitzl örökösei.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (Tulajd. : Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Oroszáza. Veres Lajos. Altstädter M. J.	Rimaszombat. Gyórfy Pál. Szűcs László. Rábely Miklós.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János	Szilágy-Somlyó. Bölönyi Sándor.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics testvérek. Pavlovics és Jolics.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Régen. Burghardt R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Hiradó.	Ungvár. Fésűs József. Gellisz Miksa. »Kelet« nyomdája. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsahegy. Salva Károly.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábel A. Kramer M. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk fiók- nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia«-nyomda (Tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitrávölgyi Gazd. Egylet nyomdája.	Sárvár. Jakoby Bálint.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Márk.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Várnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab. Kopasz J. özvegye.	Versecz. Wettl és Veronits. Kirchner J. özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Koszanics és Popovics. Wittigschlager C. »Pancsova és Vidéke« nyomdája (Tulajdonos Dr. Viszoly).	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Szeghalom. Ifj. Kiss Ferencz.	Temesvár. Csanádmegyei nyomda. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Stéger Ernő. »Posaune« nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda.	Selmeczbánya. Jörges A. özvegye.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tisza-Füred. Lőw Samu.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taizs József. Taizs Mihály.	Sepsi-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyhid. Kohn Sámuel.	Tolna. Selly József.	Zenta. Schwartz Sándor. Klenóczy és Biró. Biró János.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Székely-Udvarhely. Becsek D.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zilah. Seres Samu.
Perjámos. Pirkmayer K.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Székesfejérvár. Márian Gy. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fáni.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zólyom. Nádossy G.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer K. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt B. utóda. Grünsfeld Lipót. Stampfel, Éder és társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Stájerlak. Rose V.	Szentes. Sima Ferencz. »Szentes és Vidéke« nyom- dája.	Topolya. Schwarz M.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
	Sümeg. Nobel Ignác.	Szenicz. Beőo János és Tsa.	Torda. Pollak Móricz.	Zsombolya. Wunder Rezső.
	Szabadka. Bittermann J. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Kardos F. Petrovics Dusan.	Szered. Stern Dávid.	Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zsolna. Áldori Manó.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN

Belovár. Fleischmann F.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Pirnát A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stifler J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Lostinčer.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumić Szilárd.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlóca. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Prettner J. N.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker H.	Vukovár. Jancsik E. Kiefer N.	Zsid. Mankovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumić K. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schiebel A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Egyesy Géza; számvivő: Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhly-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: **Arád:** Elnök: Kiss Gyula; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Goldschmidt Viktor; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Eln.: Rósa Viktor; pénztárnok: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Gámán Dezső; pénztárnok: Thummerer János. **Nagy-Várad:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Bonczó Tivadar. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsek J. **Pozsony:** Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Dirmeier Nándor. **Szeged:** Elnök: Zeisler Mór; pénztárnok: Popovics Bazil. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Mangold Sándor. Egyleti helyiség: Belváros, Kinizsi-utca 5.

A nagyszébeni könyvnyomdászok egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornvánszky V. könyvnyomdása, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre.

Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., Váci-körút 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Síte József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pester Lloyd nyomdája).

»Ébredés« - dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

»Typographia« - dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

»Typographia« - dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timet István (Részvénytársaság), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Kaspar Ferencz. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly. Egyleti helyiség: Prága, Smečkagasse 28.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (Wimmer-féle könyvnyomda). Linzben.

Gácsország. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Mindkét egyletnek elnöke: Szyjewszi András, I. egyesületi nyomda. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertschinger-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzoló és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopiccev in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Breskvar L. (Blasnik-féle könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgaste 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyező-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Kiesel-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Polheim Károly (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- és kőnyomdászok és rajzoló egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Dlabaczek Károly, Salzgasse 31. I.

Tirol és Vorarlberg. A tiroli és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Bockdrokkersbond.). Elnök: Fleurmann L.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bulgarsko Tipografsko društvo.) Elnök: Čolakow Tódor, »Državen Vestnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxembourg. Luxembourgi nyomdász-egylet. (Société typographique luxembourgeoise.) Eln.: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladets« nyomdája Kristianíában.

Olassország. Associazione fra gli operai tipografi italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Orossország. Nyomdász-társaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Hacker-féle nyomda, czimzendő.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdai munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor recipro a lucratorilor tipografi din România.) Elnök: Nicolae Ionescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Frank-Lyrmann Jean Fluntern-Zürichben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »Nationale« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typografförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milan J. Ilić, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösben.